

Seat No. : _____

XY-101

April-2013

M.A. (Sem.-II)

Sanskrit (408)

भरतस्य रससूत्रम्, एवं काव्यदोषः (नियतांश)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

૧. (અ) ન હિ રસાદૃતે કશ્ચિદર્થઃ પ્રવર્તતે । ઉદાહરણ સહિત સમજાવો. ૭

અથવા

વિભાવાનુભાવવ્યભિચારિસંયોગાદ્ રસનિષ્પત્તિઃ – સમજાવો.

(બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો : ૪

(૧) આચાર્ય ભરત 'અનુભાવ' કોને કહે છે ?

(૨) સર્વભાવોમાં કયો ભાવ પ્રધાન છે ?

(૩) વ્યભિચારીભાવ કોને કહેવાય ?

(ક) નીચેનાં પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો : ૩

(૧) શૃંગારરસની અનુકૃતિ કઈ છે ?

(૨) વીરરસનું કર્મ કયા રસમાં પરિણમે છે ?

(૩) રસનો "ભોગ" થાય છે. આ વાતનો અસ્વીકાર કોણે કર્યો ?

૨. (અ) લોલ્લટની રસવિચારણાને સમજાવો. ૭

અથવા

"ઉત્પત્તિ-ઉપચિતિવાદ" ની સમીક્ષા કરો.

(બ) ગમે તે એક પર નોંધ લખો : ૪

(૧) વ્યભિચારીભાવોને સમજાવો.

(૨) ઉદ્દીપનભાવને સમજાવો.

(ક) નીચેના પ્રશ્નોનાં જવાબ આપો : ૩

(૧) ભટ્ટલોલ્લટે "સંયોગ" શબ્દનાં અર્થ કેટલા કહ્યા છે ?

(૨) સુખદુઃખાત્મકો રસઃ । સમજાવો.

(૩) ઉપચિતિવાદ કયા રસને લાગુ પાડી શકાય ?

૩. (અ) આચાર્ય શંકુકનાં રસવિચારને સમજાવો. ૭

અથવા

અનુભિતિ-અનુકૃતિવાદની સિદ્ધિઓ જણાવો.

- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક પર નોંધ લખો : ૪
- (૧) ગમ્ય-ગમકભાવ
- (૨) વ્યંજના વ્યાપારના સ્વીકારની મહત્તા
- (ક) નીચેનાં પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો : ૩
- (૧) અનુકૃતિ કોને કહેવાય ?
- (૨) કાવ્યનાં આસ્વાદમાં કઈ ત્રણ સત્તાઓ છે ?
- (૩) રસને “બ્રહ્માનંદસહોદર” કયા આચાર્યે માન્યો છે ?
૪. (અ) અર્થક્રિયાઽપિ મિથ્યાજ્ઞાનદૃષ્ટા । સમજાવો. ૭
- અથવા**
- આચાર્ય અભિનવનાં રસવિચારની મીમાંસા કરો.
- (બ) શંકુકની નાટ્યાનુભિતિનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરો. ૪
- અથવા**
- રસાનુભાવ પ્રક્રિયાનાં ત્રણ તબક્કા સમજાવો.
- (ક) નીચેના પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો : ૩
- (૧) “પર્વતો વહ્નિમાન્ ધૂમાત્” આ દૃષ્ટાન્ત કયા દોષનું છે ?
- (૨) માયેવ ભદ્રેતિ દ્વારા કયો દોષ બતાવ્યો છે ?
- (૩) “સંશયદોષ” કોને કહે છે ?
૫. (અ) અસિતર્તિતુગદ્રિચ્છિસ્ત્વઃ ક્ષિતાં પતિરદ્વિદક્ । ૭
- અભિદ્ભિઃ શુભ્રદૃગ્દૃષ્ટૈર્દ્વિષો જેઘ્નીયિયીષ્ટયઃ ॥ – કારિકાને સમજાવો.
- અથવા**
- “વાચાં દોષં ચતુર્વિધમ્” – સમજાવો.
- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક પર નોંધ લખો : ૪
- (૧) “લિંગભેદ” નામના દોષને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (૨) “શબ્દહીન” દોષને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (ક) નીચેનાં પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો : ૩
- (૧) આચાર્ય ભામહનો સમય જણાવો.
- (૨) આગમવિરોધી દોષ કોને કહે છે ?
- (૩) “અપાર્થક દોષ” ની વ્યાખ્યા આપો.